

STYRESAK

Styresak:	51/2021
Møtedato:	19.05.2021
Arkivsak:	2021/3832-1
Saksbehandler:	Einar Bugge

Status og utvikling for forskningsaktiviteten i UNN

Innstilling til vedtak

Styret ved Universitetssykehuset Nord- Norge HF tar informasjon om status og utvikling for forskningsaktiviteten i UNN til orientering.

--- Slutt på innstilling. Ikke fjern denne linjen. ---

Bakgrunn

Forskning er en av de fire hovedoppgavene til helseforetakene, og Universitetssykehuset Nord-Norge HF (UNN) skal i henhold til foretakets vedtekter legge til rette for forskning på høyt nasjonalt og internasjonalt nivå, tilpasset rollen som universitetsklinikk. Dette er en rolle som UNN skal ivareta på vegne av hele regionen. Krav til forskningsaktivitet i UNN fremgår også av forskrift om godkjenning av sykehus og bruk av betegnelsen universitetssykehus mv. Forskriften stiller krav om at universitetssykehus bidrar vesentlig i doktorgradsutdanningen i de fleste kliniske fag innen medisin og andre helsefaglige disipliner, at det kan dokumenteres at det utføres biomedisinsk og helsefaglig grunnforskning, translasjonsforskning og klinisk forskning innenfor de fleste kliniske fagområder og at det kan dokumenteres forskningsaktivitet av høy internasjonal kvalitet og bredde.

Formål

Orienterer styret om forskningsaktiviteten i UNN i 2020, samt gi en kortfattet beskrivelse av foretakets infrastruktur for forskning og hvordan direktøren planlegger at foretaket skal arbeide for at forskningsaktiviteten skal utvikles videre i tråd med oppdrag og føringer.

Saksutredning

Forskningsproduksjon

Det viktigste målet på forskningsaktiviteten i foretaket er antall vitenskapelige publikasjoner. Kvalitetsmessig måles også forskningen på andel vitenskapelige publikasjoner i høyere rangerte tidsskrift (nivå 2, måltall >20 %), og andel publikasjoner med internasjonalt samarbeid (måltall >40 %). Antall avlagte doktorgrader er også en parameter som følges. Nedenstående tabell oppsummerer disse parametrene for UNN de siste fem årene:

År	2016	2017	2018	2019	2020
Antall publikasjoner	297	324	320	382	406
Andel nivå 2 (%)	23	21	21	23	22
Andel internasjonalt samarbeid (%)	45,1	48,8	50,0	50,3	56,2
Antall doktorgrader	16	23	30	30	21

Ressursbruk til forskning

I regi av NIFU måles helseforetakenes ressursbruk til forskning hvert annet år, sist for 2019. I denne målingen er UNNs ressursbruk til forskning målt til 2,8 %, mens tilsvarende ressursbruk i Helse Bergen er 4,5 %, i AHUS 2,2 % og i OUS 8,6 %. Her baseres målingen på egenrapportering fra foretaket, der stillinger/stillingsbrøker og driftskostnader til forskning rapporteres.

Nasjonalt fordeles midler til forskning fra Helse- og omsorgsdepartementet til de regionale foretakene basert dels på en basisbevilgning og dels på en resultatbasert finansiering. Det er i hovedsak publikasjonspoeng, aktivitet i kliniske studier og hvor mye foretakene får inn av ekstern finansiering som danner grunnlaget for den resultatbaserte delen. I Helse Nord bevilger RHF-styret i tillegg en betydelig sum fra øvrig budsjett til forskning, slik at samlet budsjett er i størrelsesorden 155 - 160 mill. kroner. Styret i RHF har vedtatt at forskningsfinansieringen skal styrkes noe de kommende årene. Disse midlene deles ikke direkte ut til foretakene i inntektsfordelingsmodellen, men forvaltes av USAM, det formelle samarbeidsorganet for forskning mellom Helse Nord RHF, sykehusforetakene i regionen og universitetene i regionen. Midlene tildeles dels strategisk til infrastruktur og for å understøtte større satsinger (miljøstøtte), og dels i årlige, åpne utlysninger. I snitt tildeles ca. 60 % av midlene som utlyses regionalt til prosjekter/forskere forankret i UNN, og ytterligere ca. 20 % til prosjekter/forskere forankret i UiT og som oftest har tilknytning til UNN. Selv om forskningsprosjekter fra UNN tildeles en stor andel av midlene fra Helse Nord RHF, er det også slik at en relativt høy andel av forskningssøknadene fra UNN får lav skår i vurderingen som gjøres i tildelingsprosessen, og ikke anses som støtteverdige. Det er også fra tildelingsutvalget i Helse Nord de siste årene påpekt at det er få søknader om støtte til forskningsprosjekter innen klinisk behandlingsforskning.

Ekstern finansiering

Viktige eksterne finansieringskilder er Norges forskningsråd (NFR), EU, Kreftforeningen og stiftelser som stiftelsen KG Jebsen. Forskningsmiljøer fra UNN har i 2020 nådd opp i konkurranse om slike midler i større grad enn i de foregående årene, blant annet har Nasjonalt senter for e-helseforskning (NSE) i 2020 fått tilslag på tre EU-prosjekter, hvorav to som koordinator, og fire NFR-prosjekter, alle som koordinator. Også forskningsmiljøet ved Arbeids- og miljømedisinsk

avdeling har fått tilslag på et større NFR-finansiert forskningsprosjekt, og ved Hjerte- lunge- karkirurgisk avdeling pågår et EU-finansiert prosjekt forankret i UNN.

KLINBEFORSK er et program som finansieres i fellesskap av de fire regionale helseforetakene. Hovedmålene med et program for klinisk behandlingsforskning i spesialisthelsetjenesten er at det skal bidra til at flere norske pasienter får tilbud om deltakelse i utprøvende behandling gjennom klinisk behandlingsforskning, bidra til økt koordinering av kompetanse, ressurser og infrastruktur og styrke grunnlaget for å gi helsetjenester som er effektive, sikre og av god kvalitet. Programmet tildeler årlig ca. 140 mill. kroner, og forskere kan få støtte til forskningsprosjekter innen klinisk behandlingsforskning med inntil 20 mill. kroner over fem år, der en forutsetning er at det er samarbeidspartnere fra alle landets helseregioner. Siden programmet ble opprettet i 2016 har forskere fra UNN fått tildeling til to store prosjekter der UNN har ledelsen av prosjektene, i tillegg til at ulike fagmiljøer i UNN er deltakere i mange andre KLINBEFORSK-prosjekter.

KG Jebsen utlyser støtte til sterke forskningsgrupper innen translasjonsforskning, dvs. forskning som bygger bro mellom grunnforskning og klinisk forskning. UiT og UNN har hatt ett slikt KG Jebsen senter (TREC – som forsker på risikofaktorer og mekanismer for blodpropp), som hadde sitt siste år med støtte fra KG Jebsen i 2020. Det pågår nå ny utlysingsrunde fra KG Jebsen, og det sendes to søknader fra UNN/UiT til denne utlysningen. Stiftelsen tildeler inntil 4,5 mill. kroner pr år i fem år, og stiller krav om tilsvarende medfinansiering fra vertsinstitusjonene.

Infrastruktur for forskning

Den viktigste forskningsinfrastrukturen i UNN er samlet i Klinisk forskningsavdeling (KFA). Avdelingen har en seksjon for forskningsstøtte, som blant annet yter rådgivning og veiledning innen forskningsmetodikk, protokollskriving, statistikk, juridiske/ personvernmessige forhold og forskningsadministrasjon. I denne seksjonen inngår også sekretariatet som håndterer Helse Nords forskningstildelinger, rapporteringer mm. I KFA inngår også Forskningsposten som egen seksjon. UNN var landets første sykehus som etablerte egen forskningspost, og med ca. 10 fullfinansierte årsverk for forskningssykepleiere og egnede lokaler for så vel polikliniske pasienter som innlagte er dette en svært kompetent og viktig ressurs for klinisk forskning i UNN. I 2020, der driften var betydelig påvirket av COVID-19 pandemien, pågikk ca. 20 forskningsstudier på Forskningsposten, der 650 studiedeltakere ble inkludert og det ble gjennomført over 1200 studievisitter. I tillegg har flere avdelinger/klinikker i UNN egne forskningssykepleiere for å kunne gjennomføre kliniske studier.

UNN har samarbeid med Det helsevitenskapelige fakultet, UiT om viktig forskningsinfrastruktur, og Helse Nord RHF/UNN medfinansierer en rådgiver for å understøtte søknader til EUs store forskningsutlysninger sammen med fakultetet.

NorCRIN er et nasjonalt konsortium som har som mål å styrke nasjonal forskningsinfrastruktur for kliniske studier, standardisere gjennomføring av kliniske forskningsprosjekter og forenkle samarbeidet nasjonalt innen klinisk forskning. UNN deltar i betydelig grad i dette nettverket, som er delvis finansiert av NFR over to femårsperioder. UNN har en særlig sentral rolle i en arbeidspakke som skal legge til rette for større grad av brukarmedvirkning i forskning. UNN deltar også i BioBank Norge, et nasjonalt konsortium som utvikler fasiliteter, prosedyrer og retningslinjer for biobanker som er en svært viktig infrastruktur, ikke minst for klinisk forskning.

NorTrials er et ytterligere nasjonalt samarbeid om infrastruktur for kliniske studier i samarbeid mellom industri/næringsliv og helseforetak, under etablering i 2021. Regjeringen bevilget 30 mill. kroner på inneværende års budsjett øremerket denne satsingen, der det i løpet av kort tid skal etableres totalt seks NorTrials sentre i landet, en nasjonal koordinerende støttefunksjon og tildeles noen ressurser til forskningssykepleiere. Satsingen har som mål å legge til rette for økt antall industristudier som et virkemiddel for å oppnå målene i handlingsplanen som er omtalt under. UNN deltar i arbeidet med å utarbeide konkrete planer for NorTrials, og vil forhåpentlig få mulighet til å etablere et slikt senter i Tromsø.

Kliniske studier

Regjeringen la i januar i år frem en egen handlingsplan for kliniske studier 2021 - 2025. Målet med planen er at kliniske studier bør være en del av pasientbehandlingen; flere studier gjøres tilgjengelig for pasientene, at den bidrar til en kulturendring hos helsepersonell og at ledere legger til rette for og utvider handlingsrommet for kliniske studier. Det er også et mål at næringslivet skal møte en norsk helsetjeneste og forvaltning som er en profesjonell og effektiv samarbeidspartner med høy kompetanse.

Konkret setter Regjeringen i handlingsplanen mål om at andelen pasienter i spesialisthelsetjenesten som deltar i kliniske studier er 5 prosent i 2025, og at antallet kliniske studier er doblet i perioden handlingsplanen omfatter. Planen beskriver en rekke innsatsområder og konkrete tiltak for å legge til rette for at målene skal nås. Målene i handlingsplanen gjenspeiles også i årets oppdragsdokument til helseforetakene, der det er stilt krav om minst 15 % økning i antall kliniske behandlingsstudier i 2021 sammenlignet med 2020. De to siste årene er det gjennomført rapportering på antall nye pasienter inkludert i kliniske behandlingsstudier. Det er en viss usikkerhet knyttet til om tallene er fullstendige, og metodikken er under utvikling. For 2019 ble det rapportert at UNN inkluderte totalt 737 pasienter i 52 kliniske behandlingsstudier (ca. halvparten av nivået i St Olav og Helse Bergen). For 2020 er de foreløpige tallene 911 inkluderte pasienter i 53 studier.

Nasjonalt senter for e-helseforskning

Fra NSE ble det i 2020 publisert 59 vitenskapelige artikler, hvorav 10 på nivå 2. NSE fikk i 2020 tilslag på i alt 73,6 mill. kroner på søknader om støtte til forskningsprosjekter, hvorav tre EU-prosjekter (totalt 17,6 mill. kroner til NSE) og fire NFR-prosjekter (totalt 49,4 mill. kroner til NSE). Dette er en betydelig økning fra de foregående årene.

Covid-19 forskning i UNN

Covid-19 pandemien har utløst en betydelig forskningsaktivitet på mange områder. I UNN er det foreløpig meldt inn totalt 13 forskningsstudier tilknyttet pandemien, herunder to store nasjonale/internasjonale studier der UNN deltar. I tillegg foregår det mer grunnforskningspregede studier blant annet på mikrobiologisk avdeling. Inklusjonen i de kliniske studiene er naturlig nok påvirket av at relativt få pasienter med Covid-19 har vært innlagt i UNN. To av studiene er studier på pandemiens påvirkning på helsepersonell. UNNs forskningsmiljø i den nasjonale kompetanseenheten for avansert trombocyt- (blodplate-) immunologi har bidratt vesentlig i en publikasjon om årsaken til alvorlige bivirkninger med kombinasjon av blodplatemangel og blodproppdannelse hos personer vaksinert med Astra-Zenecas Covid-19 vaksine. Arbeidet ble meget raskt publisert i et meget høyt rangert tidsskrift, og har vakt betydelig oppmerksomhet. Samme miljø i Laboratoriemedisin i UNN har også raskt etablert et forskningsprosjekt på UNN-ansatte vaksinert med AZ-vaksinen, der det helt nylig er publisert

resultater som også har vakt oppsikt. NSE bidrar også med forskning relatert til Covid-19 pandemien, med forskning på e-helsetjenester. Helse Nord RHF har med kort saksbehandlingstid stilt midler til disposisjon for å dekke kostnadene til mye av Covid-19 forskningen i UNN.

Medvirkning

Saken er forelagt brukerutvalgets arbeidsutvalg, ansattes organisasjoner og vernetjenesten samt arbeidsmiljøutvalget i egne medvirknings- og drøftingsmøter i uke 18. Protokoll og referater fra disse møtene ligger som egne referatsaker til styremøtet 19.05.2021.

Vurdering

Forskning er en svært viktig oppgave for UNN. Det er positivt at forskningsaktiviteten i foretaket øker jevnt og trutt, og at det også var økning i pandemiåret 2020. Det er også positivt at flere forskningsmiljøer i UNN har nådd opp i konkurranse om større eksterne forskningsmidler de siste årene, og særlig gledelig at NSE i fjor fikk godt tilslag på større søknader til EU og NFR. Den nasjonale ressursmålingen til forskning i helseforetakene viser at UNN (og Helse Nord) bruker en lavere andel av totalbudsjettet til forskning enn sammenlignbare universitetssykehus og regioner. Det er nødvendig å øke denne andelen for å sikre at UNN kan være et universitetssykehus på nivå med de øvrige i landet. Denne økningen bør dels skje ved en høyere prioritering av forskning både på foretaksnivå og i klinikkene, men må i størst grad skje gjennom at forskningsmiljøene i UNN, i nært samarbeid med UiT, i større grad søker og får tilslag på større eksterne midler fra NFR, EU, KLINBEFORSK, KG Jebsen og andre. Dette fordrer at vi prioriterer å bygge opp sterke forskningsmiljøer, gjerne på tvers av tradisjonelle faggrenser, som kan nå opp i konkurransen. Dette igjen fordrer at vi i UNN og ikke minst regionalt prioriterer en slik utvikling. Det er i tråd med den nye regionale forsknings- og innovasjonsstrategien som nå er under sluttbehandling. Strategien beskriver tydeligere prioritering av sentrale forsknings- og innovasjonsområder enn i tidligere strategi, at det skal satses mer på å bygge opp sterke forskningsmiljøer som kan konkurrere godt nasjonalt og internasjonalt, og at mer av forskningsmidlene skal prioriteres til strategiske satsinger og viktig infrastruktur og noe mindre i åpne utlysninger. Det er nødvendig at en slik satsing skjer i nært samarbeid mellom Helse Nord RHF, UNN og UiT. Internt må vi i UNN jobbe mer systematisk for å sikre tilstrekkelig god kvalitet på forskningssøknadene som sendes fra våre miljøer, og for å øke antall prosjekter som omhandler kliniske behandlingsstudier. Vi må også sikre at vår forskningsinfrastruktur i størst mulig grad understøtter den ønskede utviklingen, blant annet ved at ressursene på forskningsposten i større grad benyttes til kliniske behandlingsstudier og også i større grad enn nå samarbeider med forskningsstøttepersonell i klinikkene.

Regjeringens handlingsplan for kliniske studier og de tilhørende krav i oppdragsdokumentet fastsetter ambisiøse mål for økningen i klinisk behandlingsforskning. Når den nye regionale strategien for forskning er vedtatt, vil vi i UNN utarbeide en handlingsplan for å styrke og utvikle forskningen i foretaket i tråd med strategien. Det ligger godt til rette for å bygge sterke forskningsmiljøer i tilknytning til blant annet satsing på kunstig intelligens/maskinlæring, persontilpasset medisin og forskning basert på kliniske kvalitetsregistre. Det er meget ønskelig med økt klinisk forskning i tilknytning til UNN og UiTs sterke miljøer innen forskning på

antibiotikaresistens. PET-senteret har forskningsfasiliteter på høyeste internasjonale nivå, og satsingen som er gjort i denne infrastrukturen må følges opp av både ytterligere satsing på å bygge opp tilsvarende sterke forskningsmiljø, og forventning om leveranser på høyeste nivå. Det nasjonale samarbeidet i NorCRIN og NorTrails legger godt til rette for flere kliniske studier både i egenregi og i samarbeid med næringslivet, og UNN vil prioritere fortsatt aktiv deltakelse i disse strukturene.

Som ledd i å øke lederfokus på forskning i UNN vil vi også sette forskningstema på dagsorden i større grad i ledergruppen, i statusmøter for ledere, i oppfølgingsmøter med klinikkene og også i styret. UNN vil også øke fokuset på god formidling av forskning til befolkningen. Det vil etter direktørens syn være riktig å ha presentasjon av forskningsprosjekter og forskningsgrupper på agendaen i styremøtene regelmessig. Dette vil vi beskrive nærmere i handlingsplanen som skal utarbeides, og som vil bli forelagt styret i løpet av høsten inneværende år.

Tromsø, 07.05.2021

Anita Schumacher (s.)
administrerende direktør